

Erdei gyümölcsök I. Fajnevek a *Rubus* nemzetségben

A szeder és a málna nemzetsége a *Rubus*. Fajainak két fő központja van: Európa és Észak-Amerika. Laikus számára a hazai szederfélék felismerése nem könnyű feladat, de nem is feltétlenül fontos, hiszen a szedernek egyetlen része sem mérgező. Sőt az egyik legrégebbi gyógynövény, már az ókorban említik jótékony hatását.

földi szeder J. *Rubus fruticosus* (P. 485). Gyűjtőfaj, a legtöbb hazai szeder a földi szeder fajcsoportba tartozik. Egész Európában elterjedt. A nyersen üdítő gyümölcs alkalmas süteményekbe, gyümölcstortákba, lekvár és gyümölcsbor készítésére is.

Neve 1578-tól adathalható: „fa és földi Szedery” (Herbarium, Fol. 2). 1803-ban Kitaibel Pál beregi útinaplóiban, Tokaj környékén *Földi szeder* 'Rubus sp.' (OrvTörtKözl. 1984: 3/4). 1924-ben *földi szeder* (MF. II: 485), 1966-ban *földiszeder* 'Rubus' (MNöv. 273), de más helyén pontosabban: *földi szeder* 'Rubus p.p. excl. Rubus idaeus' (uo. 64) (p. p. [pro parte], azaz a név az illető nemzetségnek nem összes fajára vonatkozik). A népnyelvben *földi szeder* (uo.), Baranyában *földiszödörnye* (ÜMTsz.). Az összetétel előtagja azt fejezi ki, hogy a növény a rendesnél kisebb, földközeli. Ugyanez a névadás szemléleti háttere a *gyalogszeder* (MNöv. 71; R. 1808: SI.) neve esetében. Hasonló *gyalog*-előtagú összetétel például a *gyalogbodza* vagy a *gyalogeper*; jelzős szerkezetekből forrtak össze, az előtag melléknévi funkcióban szerepel bennük. Azt fejezi ki, hogy az így jelölt növények alacsonyak. Erdélyben a *gyaloktők* 'nem úgy nőül bokorba, nincsen neki futása', azaz a földön, alacsonyan, nem felfutva terem.

Társneve a gyümölcs színére utaló *fekete szeder* (P. 235), akárcsak a fi. *mustavatuikka* (PN.), azaz 'fekete szeder' és az ol. N. *rovo bluastro* (www.ifepadova.it), vagyis 'kékes szeder'. További társneve a termesztett, kerti fajtáktól megkülönböztető faji jelzős *vadszeder* (P. 235). Ilyen jelentésű fi. *müre sauvage*, *mürier sauvage*, *ronce sauvage* (PN.), port. *amora-silvestre*, ol. *mora selvatica* (LH.) és ang. *wild blackberry* (EL.) neve is.

A latin szaknyelvi *fruticosus* faji jelzőnek 'bozotos, bokros' az értelme (< lat. *frutex*, gen. *fruticus* 'bokrok'), a faj bokros megjelenésére utal. Idegen nyelvi megfelelője ang. *schrubby bramble* (AFE. 107), *shrubby blackberry* (EL.; R. 1832: *fruticosus shrubby bramble* [GS. II: 534], 1838: ua. [AFB. I: 742]), le. *jezyna krzewiasta*, cs. *ostružinik křovitý*, észt *põdsasmurakas*, fr. *ronce frutescente* (LH.), azaz 'bokros szeder' neve. Ha az erdők kivágása után a friss telepítéssel készlekednek, a földi szeder benövi az irtásokat tüskés, áthatolhatatlan bozótjával. Csak a legerősebb modern gépek birkóznak meg vele, egyébként igen nehéz munka az irtása. Ezért kapta ang. *noxious blackberry* (uo.), azaz 'ártalmas szeder' nevét.

Az ang. *european blackberry* és kí. *ou zhou hei mei* (PN.) nevének 'európai szeder' a jelentése. Az észt *aedmurakas* 'kerti szeder', a cs. *ostružinik řasnatý* 'bolyhos szeder', a szln. *robida nagubana* 'rános szeder' (LH.). Szép virágaira utal sv. *blomsterbjörnbär* (uo.) 'virágos szeder', gyümölcsének jó ízére sv. *søtbjörnbär* (GRIN.), norv. *søtbjørnbær*, *søtjørnebær* (PN.) 'édes szeder' elnevezése. Gyümölcse az erdei állatok kedvelt tápláléka, emiatt kapta észt *kitsemari* (uo.), ném. *Fuchsbeere*, *Hirschebeere*, valamint fi. *karhunvatukka*, *karhunvattu* (LH.), azaz 'kecskebogyó, rókabogyó, szarvasbogyó', illetve 'medveszeder, medvemálna' elnevezését. Gyógyhatására utal ang. *gout berry* (uo.), vagyis 'köszvénybogyó' és jap. *seyou abu ichigo* (PN.), azaz 'biztonságos orvosi szederbokor' elnevezése. Az olasz népnyelvi nevek nagy száma a faj elterjedtségét mutatja; vö. ol. *mora di rovo* (uo.), *spino della Madonna*, *spina malesia*, *rovo canino*, *more di macchia* (www.ifepadova.it), ol. *rovo di macchia* (AFE. 107), *moro delle siepi* 'ua.' (PN.) 'Szüzanya bogánca,

malajziai túske, kutyaszeder, foltos szeder, sövényheder' jelentéssel. Szintén 'sövényeper, sövényheder' a jelentése fr. *murier des haies*, *ronce des haies* (LH.) elnevezésének.

A földi szeder ném. *Brombeere* 'Rubus fruticosus agg.' (W.; < kfn. *brâmbler* [Sumerl. 56: 77; BMZ. I: 104a], *brâme* 'tüskebokor, földiszederbokor' [Bwb. I: 258], ófn. *brâmberei* 'a Brama nevű tuskés bokor bogyója' [DWb. 762]) összetett nevének első tagja a ném. *Bäme*, *Brame* 'rét, mező, erdős' (< kfn. **brem* 'határszél, kiállók; hegyes vagy éles szélt képező' (uo. 762) kifejezés. Ebbe az etimológiai csoportba tartozik a német néven kívül a földi szeder ang. *bramble* (EL.), dán *brombær*, sv. *björnbär*, norv. *bjørnebær*, *bjønnbær*, *brandbær*, izl. *brómber*, holl. *braam*, *braambes* (LH.) neve.

illatos szeder J. *Rubus odoratus* (P. 235). Az Egyesült Államok keleti tájain és Kanadában őshonos. Apró csonthéjas termései kúp alakú csoportos termést, úgynevezett szedertermést alkotnak, és éreskor együtt maradva válnak le a vacokkőről.

A faj neve 1807-ben *szagos Szederj* (MFüvK. 304), *illatos szeder* neve 1924-től adatható (RévaiLex. XVI: 422). Diószegiék a debreceni fűvészkönyvben a botanikai szaknyelvből vett mintával alkották meg a nevet, a latin szaknyelvi *Rubus odoratus* binómen megfelelőjeként. A 'jóságú, illatos' jelentésű latin *odoratus* faji jelző (< lat. *odorus* 'illatos' < *odor*, gen. *odoris* 'szag, illat' ~ *olere* 'szagol' < gör. *ózein* 'ua.', *odmē*, *oszmē* 'szag, illat') arra utal, hogy az egész bokor erősen fűszeres, számócaszerű illatot áraszt. Ez az alapja ang. *fragrant thimbleberry*, ném. *wohrliechende Himbeere*, izl. *ilmklungur*, le. *ježyna pachnąca / malina pachnąca*, szlk. *ostružina voňavá*, cs. *ostružinik vonný*, or. *малина душистая* (LH.), ol. *rovo odorato*, szln. *dišeča robida*, fi. *tuoksuvatukka* (W.), észt *lõhnnav vaarikas*, fr. *ronce odorante* (PN.), ang. *sweet-scented bramble* (R. 1832: GS. II: 539, 1838: AFB. I: 745) neveinek is. Hasonló a névadás szemléleti háttere ném. *Zimt-himbeere* (uo.) és *Zimtbrombeere* (LH.), azaz 'fahéjmálna, fahéjszeder' nevének esetében is.

Széles körben természetik mint dísznövényt a feltűnő virágok és a hosszú virágzási idő miatt, nyáron nagy kárminpiros csészés virágai igen szépek, erre utal ang. *flowering raspberry*, *purple-flowering raspberry* (GRIN.), *purpleflowered raspberry* (LH.) 'virágzó szeder', 'bíbor virágú szeder', holl. *roodbloeiende framboos* (uo.) 'piros virágú málna' elnevezése. A Rosacea családba tartozik, számos neve a kerti rózsákéhoz hasonló vonzó virágaival kapcsolatos; vö. dán *rosen-brombær*, norv. *rosebjørnebær* (uo.), sv. *rosenhallon* (GRIN.), R. 1823; ném. *rosiger Brombeerstrauch* 'Rubus rosaceus' (DF. III: 506), azaz 'rózsaszeder, rózsamálna'. Élőhelyre utal földrajzi névvel alkotott fr. *framboisier du Canada* (PN.), ang. *Virginia raspberry*, *american bramble* (W.) neve. A ném. *stachellose Brombere* (uo.), azaz 'tüske nélküli szeder' megkülönböztető jelzős elnevezését azért kapta, mert – ellentétben a legtöbb más rokon fajjal – ennek nincs tuskéje. A fr. *ronce ornementale* (PN.) 'díszes szeder', az ang. *thimbleberry* (uo.) pedig 'gyűszűszeder' jelentésű.

útszéli szeder J. *Rubus discolor* (procerus) (P. 235). A Kaukázus vidékén, Örményországban őshonos, mára széles körben meghonosították másutt is. Nagy, lédús termése édes ízű, az egyik legfinomabb a vadgyümölcsök között.

1952-ben *útszéli szeder* 'Rubus procerus' (Növhat. 316). Gyakori előfordulására utal az *útszéli* faji jelző. (Nem ritka ez az élőhelyen alapuló jelző a növénynevekben; vö. *útszéli zsásza*, *útszéli imola*, *útszéli bogács* stb.). Társneve az *örmény szederbokor* (W.), szó szerinti megfelelője a faji őshonosságára utaló latin szaknyelvi *Rubus armeniacus* szinonimának. Tükörfordítással alkották számos európai nyelvben ezt a nevet; vö. fr. *ronce d'Arménie*, ol. *mora d'Armenia*, ang. *armenian blackberry*, felsőszorb *armeniski černjowc*, ném. *armenische Brombeere*, dán *armensk brombær*, norv. *arménbjørnebær*, sv. *armeniskt björnbär* (uo.), sv. *armeniskt björnbär* (GRIN.), fi. *armeniankarhunvatukka* (ZP.).

Tévesen *kétszínű szeder* néven említik (Novák 61), ám ez a rózsás szeder 'Rubus bifrons' (P. 235) neve. Van ugyan a németben is *zweifarbige Brombeere* (MEnc. 436), azaz 'kétszínű szeder' terminus, ám ez szintén a rózsás szeder (l. ott) neve. Tény viszont, hogy a latin szaknyelvi *discolor* faji jelző 'különböző színű, színes' jelentésű, ennek német megfelelője azonban a R. 1823: *verschiedenfarbiger Brombeerstrauch* 'Rubus discolor' (DF. III: 498) terminus. A névadás szemléleti háttere bizonyára az, hogy a faj telelő lombú, télen is megőrzi zöld leveleit, amelyek erős hidegben vörösre változnak. Erre utal fr. *ronce discoloré* (TB.), illetve R. ang. 1832: *two-coloured-leaved bramble* (GS. II: 536) elnevezése is.

Az útszéli szedernek az angolban *garden blackberry* (uo.), Svájcban ném. *Gartenbrombeere* (www.cps-skew.ch), azaz 'kerti szeder' neve is használatos. A Kaukázusból mint tápláléknövény hozták be Európába (Németországba a skót származású Jacob James Booth már 1835-ben betelepítette, Ausztráliában és Észak-Amerikában 1885-ben honosították meg), nagy, édes gyümölcssei miatt a leggyakrabban termesztett szeder lett Európában, és mivel a kiskertekben is csakhamar elterjedt, elnevezték kerti szedernek. (A természetből hamar kivadult, és invazív növényként meghonosodott.) A gyümölcs kellemes íze az alapja azeri *şirinmeyvəli böyürtkən* 'édes zamatos szeder' (W.) és blg. *кълпина сладкоплодна* 'édes gyümölcsű szeder' (PN.) nevének.

A 'magas, karcsú növény' jelentésű latin szaknyelvi *procerus* faji jelzője az útszéli szeder erős növekedésére utal. Akárcsak ang. *himalayan giant blackberry* és or. *ажесука гузантская* (uo.) elnevezése. 1885-ben Luther Burbank vezetett be egy fajtát *himalayan giant* (W.) néven, mert úgy gondolta, hogy a mag eredetileg ázsiai származású. Származásra utal földrajzi névvel alkotott le. *jeżyna Kaukaska*, sp. *zarzamora del Himalaya*, ném. *Himalaya-Brombeere* (uo.), ang. *Himalaya-berry* (GRIN.) és *Himalaya blackberry* (PN.) elnevezése is. Eredeti hazájában örmény *moreni hajkakan*, mor *hajkakan* (W.) neve használatos. A *Theodore Reimers* (uo.) fajtáját különösen gyakran ültetik. Személynévi eredetű terminus, a hamburgi kertész, Theodor Reimers volt az, aki Németországban bevezette.

vadmálna *J. Rubus idaeus* var. *strigosus* (P. 172). Az Egyesült Államokban és Kanadában, de Észak-Mexikóban is előfordul. Évente kétszer virágzik. Kúpos termése 1–1,2 cm átmérőjű, piros színű, kellemesen savanykás ízű.

Nem szerencsés névadás. Eredetileg ugyanis a *vadmálna* név alatt a Kárpátok egyik őshonos erdei fajtát, a málna vad változatát értették, amelynek gyümölcse mindig is közkedvelt csemege volt, míg a hazánkban meghonosított és sokfelé termesztett *Rubus idaeus* számos kerti fajtája csak később vált ismertté. Ez a *vadmálna* azonban egy amerikai faj neve a szakirodalomban. A botanikusok hosszú ideje vitáznak taxonómiai kezelésével kapcsolatban. Sokszor mint fajtát vagy alfajt kezelték, de jelenleg külön fajként tárgyalják. A fajnak André Michaux adott nevet (*Rubus strigosus* Michx.) 1803-ban, és írta le először. Az eurázsiai és amerikai vörös málna besorolása ma külön fajként történik, az eurázsiai *Rubus idaeus* (európai málna) fajjal szemben az észak-amerikai vörös málna a *Rubus strigosus*. Az újabb publikációk többségében az eurázsiai növények *Rubus idaeus* ssp. *idaeus*, az amerikai növények pedig *Rubus idaeus* ssp. *strigosus* néven szerepelnek. A latin szaknyelvi *strigosus* faji jelző 'száras' jelentésű, arra utal, hogy az igénytelen vadmálna köves, homokos, rossz talajon is megél. Régi angol neve is *strigose bramble* (1832: GS. II: 531, 1838: AFB. I: 736).

A vadmálna társneve éppen honosságára utaló faji jelzővel az *amerikai málna* (P. 172). A terminus tükörfordítással került nyelvünkbe, az *american Raspberry* (W.), fr. *framboisier d'amérique*, ném. *amerikanische Himbeere* 'ua.' (PN.) szó szerinti megfelelője. Bővített névvel – utalva a piros gyümölcsökre – is említik; vö. ném. *amerikanische rote Himbeere* (W.), azaz 'amerikai piros málna', ang. *american red raspberry* (LH.), vagyis 'amerikai piros szeder', jap. *amerika red do razuberii* és *amerika aka miki ichigo* (PN.), azaz 'amerikai vörös málna', illetve 'amerikai piros eper'. A sp. *frambueso rojo* (uo.) nevének is 'piros málna' a jelentése. Az ang. *grayleaf red raspberry* (<http://plants.usda.gov>) elnevezése pedig jellegzetes levelére utal, 'szürke levelű szeder' értelmű.

borzas szeder *J. Rubus hirtus* (P. 235). Ázsia mérsékelt égvívi területén és a skandináv országokat kivéve Európa-szerte honos. Nagy, fekete gyümölcssei édesek.

A faj neve 1807-ben *borzas Szederj* (MFüvK. 304), 1911: *borzas szeder* (Nsz. 292), 1902: ua. (MVN. 104), 1924: ua. (MF. II: 507 és RévaiLex. XVI: 422). A botanika szaknyelvéből fordított terminus, a latin binómen magyar botanikustól származik, Kítaibel Pál írta le a növényt. Francis von Waldstein német botanikussal közös összefoglaló művében 148 olyan növényfajt (alfajt és változatot) ír le, amelyek ma is a W. et K. névjelet, vagyis Waldstein és Kítaibel nevének kezdőbetűit, szerzőségüket (auktornevek) viseli. 1803–1804: *Rubus hirtus* Waldst. & Kit. (Desc. 2: 150). A latin szaknyelvi *hirtus*, *hirsutus* faji jelző ugyanis 'bozontos, tüskés, szőrös, szálkás szőrű' jelentésű. A névadás szemléleti háttere az volt, hogy a borzas szeder egésze, különösen a levelei bolyhosak, szőrösek, mint Diószegiék írják fűvészkönyvükben, levelei „borzasok: egyéb részei bibirtósok, borzasok”.

Ezen alapul 'borzas, szőrös szeder' jelentésű fr. *ronce hérissé* (TB.), cs. *ostružinik chluPATý* (LH.), *ostružinik srstnatý* (www.ibot.cas.cz), blg. *vlaknеста къпина*, or. *щетинистая ежевика* (PN.), le. *jeżyna gruczołowata* (www.atlas-roslin.pl) elnevezése is, valamint a R. 1823: ném. *bekleideter Brombeerstrauch* 'Rubus vestitus szin. hirtus' (DF. III: 505) és *rauher Brombeerstrauch* 'Rubus hirtus' (uo. 508), azaz 'beöltözött, illetve durva szederceserje' terminus. További neve az or. *ежевика опушенная* (PN.), jap. *kusa-ichigo* (MEnc. 422), valamint a ro. N. *mur de padure, mur târâtor* (www.scribub.com), azaz 'erdei v. kúszó szeder'.

apróvirágú szeder J. *Rubus parviflorus* (P. 485). Észak-Amerikában őshonos. Fanyar, élénkpiros gyümölcse nagyobb, laposabb és puhább, mint az erdei málnáé.

Alakleíró név, a latin szaknyelvi binómen tükörfordítása. A *parviflorus* faji jelző ugyanis a lat. *parvus* 'apró, kicsi' és a lat. *-florus* '-virágú' jelentésű szavak összetétele. Szintén tükörfordítással keletkezett cs. *ostružinik málokvětý* (LH.) neve. Ugyanakkor virága az egyik legnagyobb a *Rubus* fajok között, akár 6 cm átmérőjű, ezért a latin 'kis virágú' jelentésű *parviflorus* jelzővel helytelen ez az elnevezése. Az angolban is virágjára utal, de éppen hogy feltűnő virágjára a *flowering raspberry* (R. 1930: HC.), *white-flower raspberry*, *whiteflowering raspberry*, *white-flowered raspberry* (R. 1913: uo.), azaz 'virágos szeder', 'fehérvirágos szeder' elnevezése.

Latin szaknyelvi szinonimája a *Rubus nutkanus*, érvényesen de Candolle tette közzé a binóment 1825-ben (Prod. II: 566). A faji jelzőben földrajzi nevet találunk, a Csendes-óceán partvidékén, Vancouver sziget közelében fekvő *Nootka Island* névvel alkották, a fajnak egészen Dél-Alaszkáig húzódik az elterjedési területe. Számos európai nyelvi neve szintén erre utal; vö. ném. *Nutka-Himbeere*, norv. *nutkabjørneber*, dán *nutkabromber*, észt *nutka vaarikas*, cs. *ostružinik nutkajský* (LH.), sv. *nutkahallon* (W.).

Mint a többi málnafélé esetében is, gyümölcse nem igazi bogyó, hanem számos apró bogyó összessége egy központi mag körül, amelyet szedés közben gondosan el kell távolítani. Így üregessé válik a gyümölcs, gyűszűhöz hasonlít, ezért kapta ang. *western thimble-berry* (EL.), *thimbleberry* (uo.; R. 1900: HC.), vagyis '(nyugati) gyűszűbogyó' nevét. Társneve még az ang. *salmonberry* (GRIN.; R. 1895: HC.) és *japanese raspberry* (R. 1942: uo.), azaz 'lazacbogyó', illetve 'japán szeder'. A németben is megvan a 'lazacbogyó' jelentésű *Lachsbeere* 'Rubus spectabilis' (www.memidex.com) terminus. Az ang. *snow bramble* (<http://linnet.geog.ubc.ca>) 'hószeder', fi. *valkovatukka* (LH.) nevének jelentése pedig 'fehér szeder'.

vérvörös szeder J. *Rubus sanguineus* (P. 486). A rózsafélék családjába tartozik. A tüskés, kúszó hajtású ceserje ehető gyümölcséből színezőanyagot vonnak ki.

A 'vérszínű, vörös' jelentésű latin szaknyelvi *sanguineus* faji jelzőnek (< lat. *sanguis*, gen. *sanguinis* 'vér') a gyümölcs színe az alapja. A faj magyar szaknyelvi neve tükörfordítással került nyelvünkbe, akár a ném. *blutrote Brombeere* 'ua.' (<http://eppt.eppo.org>) terminus. Ugyancsak a gyümölcs vörös színére utal a *vér* szóval a faj ang. *bloody blackberry* (www.canadaplants.ca) 'véres szeder' és or. *ежевика кровавая* (EL.) 'véres bükköny' elnevezése.

A Szentföldön őshonos szederfaj, számos bibliamagyarázó szerint Mária jelképének a lángoló, de el nem égő csipkebokor helyett a vérvörös szeder lehetett az alapja. Ezért is kapta a botanikai *Rubus sanctus*, azaz 'szent szeder' szinonimát. Nyilván ez az eredete R. 1893: *szent szeder* 'Rubus sanctus' (PallasLex. csipkebokor a.) elnevezésének, valamint az ang. *holy bramble* (W.; R. 1832: GS. II: 535, 1838: AFB. I: 744), *sacred bramble* 'ua.' (R. 1855: Irvin 134) tükörszónak, végül ang. *biblical bramble* (Duke 386), azaz 'bibliai szeder' nevének is. Élőhelyére utal a *Rubus anatolicus* szinonima, valamint ang. *palestine blackberry* (PN.) elnevezése. Izraelben héber *petel kadosh* (uo.) és *tzininim* (Duke 386) neve használatos.

tüskétlen szeder J. *Rubus inermis* (ulmifolius) (P. 485). Továbbnemesítéssel létrehozott és elterjedt gyümölcstermő növény. A nagy gyümölcsű, tüskementes szederfajtákkal a tüskés hajtásrendszerű fajták kiszorultak a természetből.

Az észak-amerikai magashegységi fajtákkal való keresztezéssel már 1820 óta természetnek szedret. Korán ismert volt, hogy a szedernek magas a vitamintartalma, azóta már az ásványok és a gyümölcssavak jelentőségét is fölmérték, végül is ez vezetett a tövis nélküli szeder nemesítéséhez

és ang. *thornfree*, *thornless* nevéhez; vö. lat. *Rubus fruticosus* cv. *Thornfree*, ang. *thornfree* (W.) és *thornless blackberry* (EL.). A magyar terminus faji jelzője az angol név tükörfordítása.

Társneve a *szillevelű szeder* (P. 235), a korábbi latin szaknyelvi *Rubus ulmifolius* tükörfordítása. Szó szerinti megfelelője az ang. *elmleaf blackberry* (EL.), *elm leaf bramble* 'ua.' (www.calflora.org; R. 1832: *elm-leaved bramble* [GS. II: 534], 1838: *ua.* [AFB. I: 741]); vö. még fr. *ronce à feuilles d'orme* 'ua.' (TB.), azaz 'szillevelű szeder'. A lat. *ulmifolius* faji jelző is 'szillevelű' értelmű. A faj ném. *Sand-brombeere* (GRIN.) neve 'homokszeder', a holl. *koebraam* 'ua.' (MEnc. 435) 'tehénszeder', a ném. *Mittelmeer-brombeere* 'ua.' (uo.) és a cs. *ostružinik středozemský* 'ua.' (www.ibot.cas.cz) 'földközi-tengeri szeder' jelentésű. Személynévvel alkották az ang. *Burbanks thornless blackberry* (uo.), azaz 'Burbank tuskétlen feketeszeder' elnevezést, a fajt Luther Burbank vezette be az USA-ban.

havasi málna J. *Rubus niveus* (P. 172). Ázsiában őshonos, de elterjedt a többi földrészen is. Sokféle termesztik fekete színű, édes, ízletes gyümölcse miatt.

Neve az ang. *snowpeaks raspberry* 'ua.' (PN.; R. 1832: *snowy bramble* [GS. II: 530]) tükörfordítása. Előtagjuk mintája a latin szaknyelvi faji jelző volt, a lat. *niveus* 'hó, hófehér' jelentésű. A szederfaj havasi, alhavasi, hóban gazdag élőhelye volt a névadás alapja. Hasonló ang. *hill raspberry* (MEnc. 421), azaz 'dombszeder' elnevezése is. Társneve az egyik élőhelyére utaló *ceyloni málna* (P. 172), az ang. *Ceylon raspberry* (MEnc. 421) tükörfordítása. Kínában *hong pao ci teng* (GRIN.), azaz 'vörösbojós töviszöld', Taiwanon *kasmiri szeder* a neve. További idegen nyelvi elnevezése a földrajzi névvel alkotott ang. *Java bramble* (www.issg.org; R. 1832: *ua.* [GS. II: 530]) 'Jáva-szeder', a sp. *frambuesa*, ném. *Mysorehimbeere* (GRIN.), ang. *mysore raspberry* (MEnc. 421; < a lat. *Rubus mysorensis* Heyne ex Roth. szinonima alapján), *mysore black raspberry* és a *mahabaleshwar raspberry* Indiában (PN.).

fekete málna J. *Rubus occidentalis* (P. 485). Észak-Amerika keleti vidékeinek erdőségeiben őshonos cserje. Gyümölcse nagyon hasonlít a hagyományos málnáéra, de kékes-fekete színű. Íze jellegzetes és egyedű, ma nagyban termesztik.

1894-től adatható a *fekete málna* 'ua.' (PallasLex. málna a.), 1924: *ua.* (MF. II: 485). Az erdei málna 'Rubus idaeus' piros gyümölcsétől eltérően ennek gyümölcse – rendkívül magas antociántartalma miatt – sötét lila-fekete színű. (A fekete gyümölcs miatt össze is tévesztik a szederrel.) A név szó szerinti megfelelője az ang. *black raspberry* (EL.), ném. *schwarze Himbeere*, sp. *frambueso negro*, sv. *svarthallon* (GRIN.), jap. *kuro mirasu berii*, *kuro miki ichigo* (PN.), szln. *črna malina*, fr. *framboisier noir*, szln. *črna malina*, dán *sort hindbær* 'ua.' (LH.). Szintén gyümölcsének színére utal ném. *schwarzfrüchtige Himbeere*, fr. *framboisier à fruits noirs* (uo.), azaz 'fekete gyümölcsű málna' és ang. *wild black raspberry* (W.), vagyis 'vad fekete málna' elnevezése. Hasonló a névadás szemléleti háttere 'fekete sapka' jelentésű ang. *blackcap*, *black cap raspberry* (uo.) neve esetében is.

Nyugati málna (P. 172) társneve a latin binómen tükörfordítása, az *occidentalis* faji jelzőnek 'nyugati' a jelentése (< lat. *sol occidens* 'lemenő nap', *sol cadens* 'ua.'; *occidentalia* 'Nyugat' < *occidere*, *cadere* 'leesni, lemenni'). Az ókorban az óceántól nyugatra eső vidékeket is értették alatta (később az új Nyugat, például sp. *El Occidente*), így e Rubus faj amerikai eredetű is utal a szó a faji terminusban. A *nyugati málna* szó szerinti megfelelője a cs. *ostružinik západná*, észt. *läänevarikas* (LH.), gör. *ποββοζ δυτικός* (PN.), or. *малина западная*, ang. *western raspberry* (EL.), *western bramble* 'ua.' (1832: GS. II: 531, 1838: AFB. I: 736). Már a Linné előtti időkben jelölik a fajokat származásra utaló nevekkal a botanikában, az *occidentalis* és ellentéte, az *orientalis* megkülönböztető faji jelzők voltak. Hasonló szerepe volt és van az *európai* és az *amerikai* faji jelzőknek, 1838-ban az *american bramble* (AFB. I: 736), 1839-ben az *american raspberry* (M' Mahon 528) a Rubus *occidentalis*, míg az *europaean raspberry* a Rubus *idaeus* (uo.). A fekete málna származására utal ang. *american black raspberry* (LH.) és ol. *lampona americano* (PN.), azaz 'amerikai (fekete) málna' elnevezése. Ugyancsak élőhelyre utaló elnevezése az ang. *virginian raspberry* (EL.; R. 1826: CF. 198, 1832: GS. II: 531), fr. *framboisier de Virginie* (GRIN.) és a dán *Ontario-brombær* (LH.).

A latin szaknyelvi Rubus nemzetségnév már a rómaiaknál is használatos terminus volt, az indogermán **reub* (DWb. 762) igéből származtatható, amelynek 'szakít, tép' jelentése a Rubus fajok

tüskés hajtásaira utal. A földi szeder ném. *Brombeere* (< kfn. *brâmbler*, ófn. *brâmberei* [uo.]) neve is tulajdonképpen 'tüskebokor bogyója' jelentésű, mert első tagja az ófn. *brámo*, *bráma*, kfn. *brâme* 'tüskebokor' (uo.) szó.

borbogyó, japán *J. Rubus phoenicolasius* (P. 172). Észak-Kínában, Japánban és Koreában őshonos, de átkerült Európába és Észak-Amerikába is. Ehető termése fényes vörös, kb. egy cm átmérőjű.

1966-ban *borbogyó* 'ua.' (MNöv. 33). A *japán borbogyó* az ang. *japanese wineberry* 'ua.' vagy a ném. *japanische Weinbeere* 'ua.' (W.) tükörfordítása. Szó szerinti megfelelője még a holl. *japanse wijnbes* 'ua.' (LH.). A faji jelző a növény előfordulására utal, akárcsak fi. *japaninvatukka*, illetve sp. *frambuesa japonesa* 'japán málna' és szlk. *ostružina japonská*, cs. *ostružinik japonský* 'japán szeder' (uo.) elnevezésében. Az olaszban *lampona di Cina* (uo.), vagyis 'kinai málna'. Használatos az angolban az egyszerű *wineberry* (W.) 'borbogyó', illetve a *wine raspberry* (uo.) 'bormálna' neve is. Sz. az értelme sv. *vinhallon* (LH.) nevének is, norv. *vinbringebær*, dán *vinbrombær* (uo.) nevének pedig 'borszeder' a jelentése.

Társneve a magyarban a *vörösbolyhú málna* (P. 485), jelzője összefügg a növény 'bíbor szőrös' jelentésű latin szaknyelvi *phoenicolasius* faji jelzőjével, amelyet a lat. *phoenix*, illetve gör. *phoinix* 'bíborpiros, rókapiros' és a gör. *lásziosz* 'sűrűn szőrös, bozontos' szóból alkotották. A vörös hajhoz hasonló finom, vörös tüskével borított vesszőkre utal. Hasonlóan a növény ném. *rotborstige Himbeere* (W.), *purpurrot-zottige Himbeere*, fr. *ronce à poils rouges*, észt *punakarvane vaarikas*, szln. *rdečesčetinava robida* (LH.), or. *малина пурпурноплодная* (EL.) és ang. *purple-leaf blackberry* (GRIN.) elnevezéséhez. Az angolban használatos *hairy bramble* (uo.), azaz 'szőrös szeder' neve is.

tőzgszeder *J. Rubus chamaemorus* (P. 485). Észak-Európán kívül Észak-Amerikában és Ázsiában honos. Gyümölcsének íze friss, kellemes zamata van.

A fajt 1897-ben *fűnemű Szeder* (PallasLex. szeder a.) néven említették. *Tőzgszeder* neve a katalán *romegueró de torbera* (ZP.), fr. *ronce des tourbières*, holl. *veenbraam* 'ua.' (LH.) szó szerinti megfelelője. A nevekben a *tőzeg* szó a növény élőhelyére utal, hasonlóan a *tőzgeomálna* (uo.), a faj északi hegyvidékek tőzeges talaján fordul elő. Ném. *Torfbeere* (W.) neve is 'tőzgegyógyó' jelentésű.

Ugyancsak az előfordulási hely az alapja *lápi málna* (LH.), illetve *lápi szeder* (P. 235) és *mocsári hamvas szeder* (www.finland.hu) elnevezésének, egész mocsarakat benő északon. Az utóbbi névben a *mocsári* megkülönböztető jelzővel a rendszertanban a hamvas szeder '*Rubus caesius*' (P. 235) fajtól különítik el. Több idegen nyelvi nevében is használatos a vízi élőhelyre utaló faji jelző; vö. szerb *močvarna jagoda* (PN.), vagyis 'vízi eper', észt *rabamuraka* (uo.), azaz 'mocsári szeder', fr. *mûre des marais* (uo.) és sp. *mora de los pantanos* (LH.) 'mocsarak szedre', valamint norv. *myrebær* és sv. *myrbär* 'ua.' (uo.), vagyis 'mocsári boggyó'.

Társneve még a *törpeszeder* (P. 485; R. 1966: MNöv. 193) és a *törpemálna* (ZP.; R. 1924: *törpe málna* [RévaiLex. XVI: 422]). A névadás szemléleti háttere az, hogy csupán 15–20 cm magasra nővő alacsony cserje. Az angolban is *dwarf mulberry* (R. 1832: GS. II: 539), vagyis 'törpemálna', a franciában ugyancsak *ronce naine* (LH.), *mûrier nain*, illetve *ronce petit-mûrier* (PN.) azaz 'törpeszeder', illetve 'kis szeder', a hollandban *kruipbraam*, vagyis 'kúszó földi szeder' a neve. A latin szaknyelvi *chamaemorus* faji jelzőt is a gör. *chamai* 'a földön'; 'elterülő, alacsony' és a lat. *mōros* 'eperfa' szavak összetételével alkotották, mert a tőzgszeder földközeli cserje. Erre utal ol. *camemoro* és gör. *βάτος το χαμαίμορο* (uo.) neve is.

1807-ben, a debreceni fűvészkönyvben a *kétlaki szederj* (MFűvk. 304) elnevezést adták e fajnak Diószegiék, mert – ellentétben a legtöbb *Rubus* fajjal – a tőzgszeder kétlaki növény. Igen nagy jelentőségű Finnországban, ottani neve *lakka* és *hilla* (W.), alakváltozata a *lakan*, *hillan* (PN.), őszszétételben *lämpötila hillan* (uo.). Az uráli alapnyelvi **mura* folyótájo fi. *muurain* (uo.), *muurama*, *murain*, *suomuurain*, észt *murakas*, osztyj. *moräk*, *muräx*, wog. *marx*, *morax*, szam. *moragga*, *maranğa* (Máté 42), *mura* (uo. 36) elnevezése. További uráli neve a szam. *palgong*, *palgok*, *palkoq* (uo. 43) és a lp. *rihca* (uo. 201), *luomi* (uo. 12). Éretlen bogyója a lp. *čurot*, *čurrot*, *čuru*, N. *škoppik* (uo.). A lp. *lätat* (uo. 13) pedig az érett formájának a neve, Máté hivatkozik Lehtirantára, aki szerint közlapp kori szó.

Északi elterjedésű faj, erre utal a fr. *mûre arctique* (PN.), ol. *mora artica* (ZP.), *lampone artico*, *rovo artico*, port. *amora-ártica*, *mora boreal* (LH.), azaz 'sarkvidéki szeder, sarkvidéki málna', illetve 'északi szeder' neve. Az északi, hideg vizű folyók értékes halának nevével is alkottak nevet a fájnak; vö. ang. *salmonberry* (GRIN.), azaz 'lazacbogó'. Mivel gyümölcsének íze az almára hasonlít, Kanadában használatos ang. *bake-apple*, *baked-apple-berry* (LH.) 'sült alma', 'sült alma-bogó' neve is. A bogók színére utal port. *amora-branca-silvestre* és *framboesa-amarela* (uo.), azaz 'vad fehér szeder' és 'sárga málna', ang. *yellow-berry* (GRIN.) 'sárga bogó', holl. *gele bosbraam*, *gele framboos* (PN.), vagyis 'sárga szederfa', 'sárga málna', fr. *framboise jaune* 'ua.', *mûre blanche* (uo.) 'fehér szeder' elnevezése. Az ang. *amber-fruited false raspberry* (uo.) pedig 'borostyán gyümölcsű hamis málna', mert az érett gyümölcs borostyán színű; vö. még fr. *framboise ambrée* (uo.), azaz 'málnaborostyán'. Az or. *морюшка пружемистая* (EL.) 'zömök törpemálna', a sv. *björnkulla* (uo.) 'medvebogó' jelentésű. Kanadai fr. *chicoutai*, *chicouté*, *chicoutai* (PN.) neve a tőzegeper helyi indián nevéből való. A holl. *bergframboos* (uo.) és az ang. *mountain bramble* (R. 1826: ua. CF. 200, 1832: GS. II: 539) 'hegyi málna/szeder' értelmű. A sv. *snätterblomma*, *solbär* (PN.) 'nyílhegyvirág', 'napbogó', a fr. *faux mûrier* 'hamis szeder', a blg. *дуба кълнина* (uo.) 'vad földi szeder', a jap. *kura udo berii* (uo.) és végül az ang. *cloudberry* 'ua.' (W.; R. 1826: CF. 200, 1832: GS. II: 539) pedig 'felhőbogó' jelentésű.

A tőzgeszeder ném. *Moltebeere* (G. 146), *Multebeere* (LH.) nevének előtagja átvétel a dánból, a skandináv nyelvekben elterjedt. Eredetileg a szó 'olvad' jelentésével függ össze a növénynév, az éretten igen puha gyümölcsökre utal; vö. dán *multebær*, sv. *multebär*, izl. *múltuber*, norv. *molte*, *multe*, *målt*, *målte* (uo.), *multebær* (ZP.), fi. *molte* 'ua.' (PN.). Szintén összetartozik etimológiailag cs. *moruška*, *ostružinik moruška*, szlk. *ostružina moruška* (uo.), le. *malina moroszka* (LH.) elnevezése.

sünszeder J. *Rubus hystrix* (P. 235). Nyugat- és Közép-Európában elterjedt erősen tüskés, évelő cserje. Hegyvidéki erdők szélén, irtásokon, mezőkön fordul elő.

A tüskés, szürös szederindák állnak a névadás szemléleti hátterében a *sün* előtaggal. A latin szaknyelvi *hystrix* faji jelző is a sündiszó lat. *hystrix* (< gör. *hýsztrix* 'ua.') nevéből keletkezett. Ugyancsak az áthatolhatatlan, szövevényes szederindákra utal a R. 1832: ang. *echinated bramble* (GS. II: 535), valamint a R. 1823: ném. *dichtstaheliger Brombeerstrauch* 'Rubus hystrix' (DF. III: 507), azaz 'sűrűn tüskés szederbokor' és a többszörösen összetett, a Linné előtti szövevényesen körülíró botanikai névadásra emlékeztető ném. *Stachelschweinchen-Haselblattbrombeere* 'Rubus hystrix' (W.), vagyis 'sündiszócska-mogyorólevelű szeder' elnevezés. Olvasható néhol a *Rubus hystrix* szinonima is a ma elfogadott *Rubus hystrix* (Comp. flor. German. I: 687) mellett.

bambuszszeder J. *Rubus henryi* (P. 42). Kínában őshonos teljesen télálló örökzöld, évelő cserje. Fiatal leveleiből Kínában teát főznek. Ehető, édes ízű gyümölcse fényes fekete, szinte tökéletes gömb alakú. Nyersen vagy főzve fogyasztják.

A latin szaknyelvi *Rubus henryi* var. *bambusarum* (EL.), *Rubus bambusarum* (GRIN.), *Rubus henryi bambusoides* (T.) szinonimák, valamint ang. *bamboo-like bramble* (uo.), azaz 'bambuszszerű szeder' neve volt a *bambuszszeder* terminus mintája. A név *bambusz* előtagja nemzetközi szóvá vált a holl. *bamboes*, port. *bambu* 'ua.' (G. 92) révén. Már a 16. századtól kezdett terjedni, a végső forrás a maláj, indonéz *bambu* (uo.) gyűjtőnév. A latin szaknyelvi *Rubus henryi* binómenben a nemszűrt Augustine Henry (1857–1930) angol botanikus és növénygyűjtő nevét őrzi, aki különösen Kínába tett botanikai gyűjtőutakat.

A sv. *kinesiskt prydnadsbjörnbär* (GRIN.), azaz 'kínai díszítő földiszeder' nevének alapja az, hogy a bambuszszedret Európában dísznövényként ültetik. Hazájában kí. *zhu ye ji zhao cha* (uo.) elnevezése használatos. További neve az ang. *evergreen blackberry* (www.plantdatabase.ie), vagyis 'örökzöld feketeszeder', dán *klatre-brombær* (W.), azaz 'kúszó szeder'.

gyűszűszeder J. *Rubus rosifolius* (*rosaefolius*) (P. 485). Afrikában, Ázsiában, Ausztráliában honos. Nagy, kúp alakú gyümölcse vörös, ehető, kellemesen édes ízű.

Neve az ang. *thimbleberry* 'ua.' (GRIN.), azaz 'gyűszűbogó' átvétele. A faj ném. *javanische Himbeere* (uo.) nevének tükörfordítása *jávai málna* (P. 235) társneve. Más földrajzi nevekkkel is utalnak

honosságára, ebből is látszik nagy elterjedtsége; vö. sp. *frambueso de Africa* (uo.), ang. *Mauritius raspberry*, *bramble of the Cape* (MEnc. 420), *West Indian raspberry*, fr. *framboisier d'Asie* (W.).

A latin szaknyelvi *rosifolius*, *rosaefolius* faji jelzőt a lat. *rosa* 'rózsa' (< gör. *rhódon* 'ua.') és a lat. *folius* '-levelű' (< lat. *folium* 'levél') szavak összetételével alkotották. A rózsa leveléhez hasonlítják fl. *ruusuvatukka* (LH.), azaz 'rózsaszeder' és cs. *ostružinik růžolistý* (uo.), or. *малина розолистная* (MEnc. 420), ang. *roseleaf raspberry* (PN.), *rose-leaf bramble* (GRIN.; R. 1832: *rose-leaved bramble* [GS. II: 529]), vagyis 'rózsalevelű málna/szeder' nevében is. Brazíliai port. *amora-vermelha* 'piros szeder', dán *jordbærhindbær* 'epermálna', ang. *indian raspberry* nevének 'indiai szeder' (LH.) a jelentése.

sárga málna J. *Rubus xanthocarpus* (P. 172). Nyugat-Kínában utak mentén, sziklás szurdokokban él, 600–3200 m magasságban. Néhol Európában is termesztik, számos fajtáját nemesítették ki. Nálunk a *Zsófia* és a *Fertődi aranyfürt* sárga málna ismert.

Clusius már 1601-ben különbséget tett a málna vörös és sárga fajai között. A sárga málna *Rubus xanthocarpus* nevét Morot adta 1891-ben (*Journal de Botanique* 5[3]: 46–7). A latin szaknyelvi *xanthocarpus* faji jelző a gör. *xanthósz* 'sárga' és a gör. *karpósz* 'gyümölcs' szavak összetétele, ez volt a mintája a *sárga málna* terminusnak. A faj hasonneve a *sárgánérő málna* (P. 486), a szokatlan, sárga színű gyümölcsre utal. Akárcsak észt *kollaseviljaline vaarikas* (PN.), cs. *ostružinik žlutoplodý* (<http://botany.cz>), or. *малина желтоплодная* (EL.), azaz 'sárga gyümölcsű málna' elnevezése. Ez az alapja kí. *huang guo xuan gou zi* (uo.) nevének is. Hasonló a névadás szemléleti háttere a sv. *guldhallon* (GRIN.) és dán, norv. *guldbær* (W.), azaz 'arany málna', illetve 'arany bogyó' elnevezés esetében.

kúszó szeder J. *Rubus serpens* (P. 486). Európa mérsékelt övi országaiban honos. Lédús gyümölcse kezdetben vörös, éretten fekete színű, kellemes ízű. Neve a latin binómen megfelelője (< *Rubus serpens* Weihe ex Lej. et Court. In: *Compendium flora Belgicae*. 1831. II: 172). A *Rubus* nemzetségnév 'szeder', a magyar név előtagjának mintája pedig a latin szaknyelvi *serpens* faji jelző volt, a lat. *serpens* szó 'csúszó, kúszó', főnévként 'kígyó' jelentésű (< lat. *serpere* 'kúszni'). A hengeres, tüskés, messze kúszó száakra utal, ez a szederfaj is a talajon kúszva terjed indáival. Szintén tükörfordítással jött létre a faj ausztriai ném. *Kriech-brombeere* (www.botanische-spaziergaenge.at) és or. *жевика ползучая* (www.plantarium.ru), azaz 'kúszó szeder' elnevezése.

rózsás szeder J. *Rubus bifrons* (P. 485). Európában és az USA keleti partján fordul elő. A fekete csonthéjas gyümölcs mintegy 15 mm átmérőjű. Fogyasztható nyersen, illetve zselék és szószok készülnek belőle. Kék festéket nyernek a termésből.

1952-ben *rózsás szeder* '*Rubus bifrons*' (Növhat. 316). A névadás szemléleti háttere az, hogy a Rosaceae családba tartozik, a rózsához hasonló szép virágai és tüskés gallyai nőnek. A *Rubus bifrons* binómen 1821-ben tette közzé érvényesen az osztrák botanikus, Leopold Trattinnick (*Steiermarkische Zeitschrift*, Grätz. 1[3]: 163). A latin szaknyelvi *bifrons* faji jelző a lat. *bi-* 'kettős, kétszer' és a lat. *frons*, gen. *frondis* 'levél, leveles ág' összetétele, a különböző színű levéloldalakra utal. Ez az alapja *kétszínű szeder* (P. 235) társnévének is, valamint a ném. *zweifarbige Brombeere* 'ua.' (MEnc. 436) tükörfelfezésnek. Szó szerinti megfelelője még a le. *jeżyna dwubarwna* (W.), cs. *ostružinik dvojbarevný* (www.biolib.cz) és a szlk. *ostružina dvojfarebnolistá* 'ua.' (www.kpr.eu/sk). Ugyanaz a névadás alapja fr. *ronce changeante* (TB.) és ang. *twice-leafed blackberry* (www.biosurvey.ou.edu), azaz 'változó szeder', illetve 'kettős levelű feketeszeder' elnevezésének. További idegen nyelvi neve a sv. *banbjörnbär* és a norv. *barkbjørnebær* (www.nobanis.org), azaz 'kérges medvebogyó'.

durva szeder J. *Rubus rudis* (P. 485). Európában honos lombhullató, egyes országokban özőnnővény. Halvány rózsaszín virágaiból összetett termés fejlődik.

Az egyes nyelvekben, így a magyarban is, a latin szaknyelvi binómen tükörfordítása a faj neve. A *Rubus rudis* Weihe taxon név Carl Ernst August Weihe (1779–1834) német botanikustól származik, érvényesen ő tette közzé 1825-ben (*Comp. fl. German.* I: 687). A latin *rudis* faji jelzőnek a botanikában 'durva szőrös' a jelentése, a szeder esetében a durva felületű mirigyekre utal. Szó

szerinti megfelelő az ang. *rude bramble* (R. 1832: GS. II: 536), *rough bramble* (1838: AFB. I: 741), ném. *rauhe Brombeere*, ol. *rovo ruvido* (www.wildpflanzen.ch), norv. *rubjørnebær* (www.nobanis.org), cs. *ostružinik hrubý* 'ua.' (www.ibot.cas.cz). A cs. *ostružinik krátkozlátkatý* (uo.) társnév 'rövid mirigyes szeder' jelentésű.

sarkvidéki szeder J. *Rubus arcticus* (P. 485). Szubarktikus vidéken honos, hideg időjárási körülmények között előforduló alacsony cserje. Édes gyümölcsöket terem.

Lápos, mocsaras területek, az északi tundrák növénye, elterjedése a pólusoz közeli élőhelyre utaló név alapja. Megfelelője az ang. *arctic raspberry* (GRIN.), gör. *αρκτική βάτος* (PN.), ang. *arctic bramble* (uo.; R. 1826: CF. 200, 1832: GS. II. 538), sp. *mora ártica* (ZP.), ro. *mur arctic* (www.memidex.com), ném. *arktische Brombeere*, fr. *ronce arctique*, cs. *ostružinik severní* (LH.), litv. *arktinijų raukšlėtųjų gervuogių*, szlk. *ostružiny arktickéj* (http://glosbe.com), fi. *mesimarja* 'ua.' (EL.), azaz 'sarki szeder' terminus is. Ugyancsak északi előfordulása az alapja ang. *arctic blackberry* (uo.), azaz 'sarkvidéki fekete szeder', or. *костяника арктическая* (uo.) 'sarkvidéki kőbogyó', ang. *alaskan raspberry* (GRIN.) 'alaszakai szeder', dán *polarkorbær*, holl. *poolbraam*, fr. *ronce du nord* (PN.), vagyis 'polárbogyó, polárszeder, északi földi szeder' elnevezésének.

1793-ban a német botanikusok a faj dán *agerbær* (LH.) nevével, kölcsönszóval nevezték meg; vö. ném. *Agerboer* 'Rubus arcticus' (Nemnich 1489). Tulajdonképpen 'szántóföldi bogyó' a jelentése, a skandináv országokban használatos terminus; vö. norv. *åkerbær* (LH.), sv. *åkerbär* 'ua.' (EL.). A sarkvidéki szeder ang. *dwarf nagoonberry* (uo.), *nagoonberry*, *nagoon* (W.) neve az Alaszka délkeleti és Kanada nyugati részén beszélt tlingit nyelvi *neigóon* 'ua.' (uo.) átvétele. A sötévtörös szedrek nagyon ízletesek, Oroszországban igazi csemegének számítanak, ezért 'a királyok gyümölcsének' (or. *княженика* [LH.]) is nevezik. A dán *bjørnebær*, izl. *bjarnarber* 'medvebogyó', a holl. *dwerfbraam* 'törpészeder', az észk. *mesimurakas* 'mézes földi szeder' (uo.), az or. *княженика поляника* (EL.) 'mezei málna', az ang. *nectarberry* 'nektárbogyó' (GRIN.), *crimson bramble* (uo.; R. 1832: *dwarf crimson bramble* [GS. II: 538]) 'karmazsinvörös szeder', a fi. *maa-muurain* 'földi szeder', a ném. *amerikanische Taubeere* 'amerikai harmatbogyó' (PN.) jelentésű.

szeldeltlevelű szeder J. *Rubus laciniatus* (P. 485). Euráziában őshonos, mára széles körben meghonosították Észak-Amerikában is. 1770 óta termesztésbe vont növény. Fényes fekete, lédús gyümölcse kúpos alakú, kellemesen édes ízű.

A faj jellegzetesen bemetszett, mélyen karéjos, durván fogazott, csipkés szélű levelére utaló név. Hasonneve is *szárnyaslevelű szeder* (uo. 235) szárnyasan szabdaltságot jelez. A botanikában gyakori terminus a *szeldeltlevelű* faji jelző (pl. *szeldeltlevelű szarkaláb*, *szeldeltlevelű éger*, *szeldeltlevelű juhar*, *szeldeltlevelű bodza* stb.), a latin szaknyelvi *laciniatus* 'csíkos' (< lat. *lacinia* 'csík') jelentésű. A latin fajnév volt a mintája a *Rubus laciniatus* számos idegen nyelvi nevének is; vö. ném. *schlitzblättrige Brombeere* (R. 1889: Archiv des Vereins der Freunde der Naturgeschichte in Mecklenburg. 43: 210), ang. *slashed blackberry* (www.fs.fed.us), *jagged-leaved bramble* (R. 1832: GS. II: 532), *lacinate bramble*, *cutleaf blackberry* (EL.), *cutleaf evergreen blackberry* (W.), *cut-leaf bramble* (GRIN.; R. 1885: *cut-leaved bramble* [R. 1826: CF. 199, 1838: AFB. I: 738]), or. *ежевика разрезная* és fr. *ronce à feuilles divisées* 'ua.' (PN.).

Mivel zöld lombozata télálló, az angolban az *evergreen blackberry* (EL.), azaz 'örökzöld feketeszeder' nevet kapta. Az ang. *italian blackberry* 'olasz feketeszeder', a *parsley-leaf bramble* 'petrezselyemlevelű szeder' (GRIN.), a fr. *ronce à fruits comestibles* 'ua.' (PN.) pedig 'ehető gyümölcsű szeder' jelentésű.

háromszínű szeder J. *Rubus tricolor* (P. 486). Kína Szecsuan és Jünnan tartományában őshonos örökzöld cserje. Kellemes ízűek élénkzöld gyümölcsei.

Wilhelm Olbers Focke írta le és tette közzé 1910-ben érvényesen a javasolt rendszertani nevet (Bibliotheca Botanica 17. 72: 40). A piros bogyókra, a fehér virágokra és a zöld lombozatra utal a *tricolor* 'háromszínű' faji jelző. A faj magyar neve a latin szaknyelvi binómen szó szerinti megfelelője. Más nyelvekben is követik a latin mintát; vö. ném. *dreifarbigе Himbeere* (PN.), azaz 'háromszínű málna', *dreifarbigе Kriechbrombeere* (www.gartenakademie.rlp.de), vagyis 'háromszínű kúszószeder', kí. *san se mei* (GRIN.), azaz 'háromszínű bogyó'.

Társneve a *fényeslevelű szeder* (P. 235). A fr. *ronce épineuse* 'ua.' (PN.) 'tüskés szeder', az ang. *creeping bramble* 'ua.' (www.pfaf.org) és a sv. *kryphallon* 'ua.' (GRIN.) 'kúszó szeder', illetve 'kúszó málna' jelentésű. Kínai eredetére utal ang. *chinese bramble* (uo.), azaz 'kínai szeder' neve. Német faiskolák is használják kínálatukban a faj honosságára utaló *chinesische Brombeere* (www.eggert-baumschulen.de), vagyis 'kínai szeder' terminust. Az itthoni kereskedelemben találkozhatunk a *Rubus tricolor* kimerítően körülíró *háromszínű örökzöld kínai szeder* (például www.treemail.hu vagy www.dmkert.hu) nevével is.

mocsári szeder J. *Rubus flagellaris* (P. 485). Évelő faj, Kelet-Kanadában és az Amerikai Egyesült Államok keleti államaiban őshonos. Termése sötétlila csonthéjas gyümölcs, édeskés, bár kissé fanyar ízű. Festsére is használható.

A faji jelző alapja az, hogy mocsarakban gyakori előfordulása ez a faj. Lehetséges mintája a 'mocsári szeder' értelmű ang. *swamp blackberry* (GRIN.), *swamp dewberry* 'Rubus hispidus' (W.). A 'korbácsszerű' jelentésű latin szaknyelvi *flagellaris* (< lat. *flagellus* 'ostor, korbács') faji jelző a messze kúszó indákra utal. Ez az alapja ang. *runner bramble* (R. 1832: GS. II: 533, 1838: AFB. I: 740), azaz 'futó szeder', *elterjedése pedig az ang. american dewberry* (GRIN.) és *northern dewberry* (EL.) elnevezésének.

himalájai szeder J. *Rubus biflorus* (P. 485). A Himalája vidékén és Nyugat-Kínában őshonos cserje. Kellemesen édeskés ízű, éretten sárga gyümölcsöket hoz.

Magyar neve honosságára utal. A latin Rubus biflorus binómen szó szerinti megfelelője a faj ang. two-flowered bramble (www.rhs.org.uk; R. 1832: GS. II: 531), azaz 'kétvirágú szeder' elnevezése, a latin szaknyelvi *biflorus* (< lat. *bi-* 'kétszer', *-florus* '-virágos') faji jelzőnek 'kétvirágú' a jelentése. Társneve nálunk a *pirosvirágú szeder* (P. 235), *kínai hazájában fen zhi mei* (GRIN.), *rou mao fen zhi mei* (www.efloras.org), vagyis 'pelyhes szőrű ágbogyó', az angolban *silver-stemmed bramble* (www.cambridge2000.com), azaz 'ezüst szárú szeder' a neve.

magtalan szeder J. *Rubus ursinus* (P. 486). Észak-Amerikában őshonos, nedves helyeken fordul elő. Az édes, nagyon illatos, ehető gyümölcs sötétlila és fekete.

A faj gyümölcse szinte mag nélküli. A latin szaknyelvi *Rubus ursinus* névben az *ursinus* (< lat. *ursus* 'medve') faji jelző arra utal, hogy kedvelik a medvék a bogyókat. Ugyancsak 'medveszeder' a jelentése cs. *ostružnik medvědí*, szln. *medvedja robida* (LH.), ang. *bear's bramble* (R. 1832: GS. II: 540) és or. *ежевика медвежья* (PN.) elnevezésének. Nálunk a nyelvjárási *medveszeder* Szeged környéki szederfaj neve (N. Nyr. 1902: *medveszödör* | ÚMTsz.: *medveszeder* Marosvásárhelyen 'havaszon termő, kékesfekete, kellemes ízű szederfajta', ua. a Székelyföldön 'áfonya'). Erdélyben, a magas hegyek erdei tisztásain, azon a szinttájon a medve is szívesen eszegeti ezeket a gyümölcsöket.

További idegen neve az ang. *Douglas-berry*, sv. *dewberry* (GRIN.), *California blackberry* (EL.), *Pacific blackberry* (LH.; R. *blackberry* [Völney 1880: 52]), *Pacific dewberry*, észt *karumurakas* (LH.), kí. *mei zhou lu mei*, ang. *californian dewberry* (PN.). Az ang. *boysenberry* (EL.) a *Rubus ursinus* „Boysen” vagy *Rubus ursinus* var. *loganobaccus*, nemesítője nevét viseli, 1923-ban keresztezte Rudolf Boysen (1895–1950) a kaliforniai Napában. Nagy, zamatos gyümölcsét különösen értékelik a konzerviparban.

molyhos szeder J. *Rubus canescens* (tomentosus) (P. 485). Ázsia mérsékelt övi országaiban és Európában honos. Nálunk vadon termő, termése fényes, fekete színű.

1807-től adatható: *molyhos Szederj* 'Rubus tomentosus' (MFüvK. 304), majd 1924: *molyhos szeder* (MF. II: 488), 1952: ua. (Növhat. 314). Molyhos levélfonákú, nevében a faji jelző a finoman szőrös, pelyhes felületre utal. Mint Diószegiék írják fűvészkönyvükben, levelei „alól felyül molyhosok” (MFüvK. i. h.). Hasonneve a *bolyhos szeder* (P. 235). Ugyanilyen a növény ném. *wolliger Brombeer*, ang. *cottony blackberry* (www.unesco-ci.org), *woolly blackberry* (PN.; R. 1838: *woolly bramble* [AFB. I: 745]), azaz 'gyapjas szeder' neve.

Az ol. *rovo tomentoso* (uo.), ang. *tomentose blackberry* (uo.; R. 1832: *tomentose bramble* [GS. II: 534]), fr. *ronce tomenteuse* (www.floreAlpes.com) és R. 1823: ném. *filziger Brombeerstrauch* (DF. III: 496), azaz 'nemezes földi szeder' neveinek mintája a latin szaknyelvi *tomentosus* 'filces,

nemezes' (< lat. *tomentum*) faji jelző volt. A lat. *canescens* jelző pedig 'szürke; ezüst, ölomszürke' jelentésű, a lat. *canescens* 'szürkül', *canescere* 'elszürkül', *canus* 'szürke, világosszürke' szóból. Ez alapján keletkezett fr. *ronce blancheâtre* (TB.) és *ronce cendrée* (PN.), azaz 'fehéres szeder', illetve 'hamuszürke földi szeder' elnevezése.

berki szeder J. *Rubus sylvaticus* (P. 486). Ritka faj, fák alatt, bokros helyeken, folyók bozótos széléin fordul elő. Magyarországon vadon terem, bogója fekete.

1924-től adatolható a *berki szeder* (MF. II: 485), a faj élőhelyére utaló név, noha a latin szaknyelvi *Rubus sylvaticus* binómen jelentése 'erdei' és nem 'berki szeder'. 1911-ben az *erdei szeder* 'Rubus idaeus' (Nsz. 292), azaz málna. (Az erdei szeder terminus Priszter nagy összefoglaló növénynév szótárában nincs meg, szerepel viszont az *erdei málna* 'Rubus idaeus' [P. 172] az európai málna nevéként.) A *Rubus sylvaticus* terminus a lehetséges mintája a fr. *ronce des bois*, ol. *mora di bosco*, holl. *bosbraam* (LH.), a cs. *ostružinik lesní* (<http://botany.cz>), illetve a R. 1823: ném. *Waldbrombeerstrauch* (DF. III: 498), azaz 'erdei szeder', illetve 'erdei szederbokor' névnek. A szaknyelvi binómen Carl Ernst August Weihe botanikustól származik, érvényesen ő tette közzé 1825-ben (Comp. fl. German. I: 687).

hamvas szeder J. *Rubus caesius* (P. 235). Eurázsiai flóraelem a Rózsafélék (Rosaceae) családban. Lédús, savanykás gyümölcse frissen és tartósítva élvezhető.

A név a debreceni fűvészkönyv megjelenésétől adatolható, 1807: *hamvas Szederj* 'ua.' (MFűvK. 304). 1897-ben *hamvas szeder* (PallasLex. XV. szeder a.), 1902: ua. (MVN. 104), 1911: ua. (Nsz. 292), 1924: ua. (RévaiLex. XVI: 422). 1966: ua. (MNöv. 76). Faji jelzőjének a hamvas termés az alapja. Bár minden gyümölcsöt véd viaszos-hamvas héj, ezen a fajon látszik leginkább, az érett gyümölcs nem fényes, mint a vadszederé, hanem hamvasan sötétkék. A hamvas szeder gyümölcsének népnyelvi neve az egyszerűbb *hamvas* (T.).

A *Rubus caesius* színre utaló társneve a *kék szeder* (P. 235; R. 1924: MF. II: 487), illetve a *kék bogó* (Novák 9; R. 1902: *kékbogó* [MVN. 104], 1924: ua. [RévaiLex. XVI: 422 és MF.]). A gyümölcs kék színére utal a latin szaknyelvi *caesius* faji jelző is, 'kékeszürke, kékeszöld' jelentéssel. A botanikai binóment Linné adta 1753-ban (*Species plantarum* I: 493). Ugyancsak színre utaló elnevezése a fr. *ronce bleuâtre*, ném. *blaue Brombeere*, or. *ερχεβυκα συζα* (AFE. 107), sv. *blåhallon* (EL.), fi. *sinivattukka*, fr. *ronce bleue*, gör. *λευκόφαιος ρούβος*, *κλανούς ρ.*, kí. *hei mei* (PN.), szln. *sinjezelena robida*, or. *ερχεβυκα συζα*, ukrán *ожжина суза* (W.), ném. *hechtblaue Brombeere*, norv. *blåbringebær*, ol. *rovo bluastro*, cs. *ostružinik sivý* (LH.), valamint az ang. *grey bramble* (R. 1832: GS. II: 533, 1838: AFB. I: 739) és *blue bramble* (R. 1826: CF. 200).

Népnyelvi elnevezése a *koldusszeder* (Novák 9), nyilván az erdőt járó gyűjtögetők ingyenes gyümölcse a névadás alapja. További társneve a magyarban a *seregélyszeder* (P. 485), régóta használatos terminus a botanikai szaknyelvben, 1807: *seregély Szederj* 'Rubus fruticosus' (MFűvK. 304), 1873: *seregély-szeder* 'alul molyhos, fényes gyümölcsű szederfaj' (Ballagi 2: 513), 1897: ua. (PallasLex. XV. szeder a.), 1902: *seregély szeder* 'Rubus caesius' (MVN. 104), 1911: ua. (Nsz. 277), 1924: ua. (RévaiLex. XVI: 422), 1966: ua. (MNöv. 76). Az erdélyi népnyelvben *seregélyszeder* 'ua.' (Bodor 1963: 150). A hamvas szedernek ez a neve valószínűleg arra utal, hogy a seregély kedvelt eledele a gyümölcs. Ahol pedig ez a madár megjelenik, ott nem sok marad az embernek.

Régen a hamvas szedernek a németben más, ma már nem használatos nevei voltak; vö. ném. *Fosbeeren* 'Rubus caesius' (Nemnich 1793: 84), *Pfalmbär* (uo. 1464) és *Korbeer* 'ua.' (uo. 1530), ez utóbbi a dán *korbær* 'ua.' (LH.) átvétele. Ma használatos neve a cserje csúnya karcolásokat okozó tüskéire utaló ném. *Kroatzbeere* (uo.), *Kratzbäre*, *Kratzbeere* (PN.; < kfn. *kratzber* (Pfeifer 2006), illetve a *bereifte Brombeere*, *Bockbeere*, *Ackerbeere* (AFE. 107), azaz 'karcos bogó', karcos szeder, illetve homályos szeder, bakbogó, mezei szeder'. Gyakori előfordulási helyére utal ro. *mur de miriște* (www.mek.iif.hu), sp. *zarza de los rastrojos*, illetve észt *põldmuraka*, ném. *Ackerbrombeere* (PN.), azaz 'tarló szeder', illetve 'mezei szeder' elnevezése. Ang. *dewberry* (GRIN.) és holl. *dauwbraam*, *duinbraam* (PN.) nevének 'harmatbogó' a jelentése. További idegen nyelvi neve a blg. *кълпина полска* 'lengyel szeder' és a kí. *ou zhou mu mei*, *ou zhou lu mei* (uo.), azaz 'európai málna', 'európai harmatbogó'.

ráspolyos szeder J. *Rubus radula* (P. 235). Európában őshonos, viszonylag ritka faj. Magyarországon a Felvidéken, Kassa környékén említették többek közt.

A *ráspolyos* faji jelző megfelel a latin szaknyelvi *radula* (< lat. *radula* 'ráspoly, kaparó' < *radere* 'karcolni, kaparni') faji terminusnak, a reszelősen durva, sűrűn szőrös termőszárra utal. Ha végighúzzuk az ujjunkat a szőrözetten, olyan érzés, mintha csiszolópapírral dörzsölnénk. A faj idegen nyelvi neveit is a ráspoly (éles, kiálló fogú, durva reszelő) szóval alkották (dán *raspe*, ném. *Raspel*, stb. 'ráspoly'); vö. dán *rasperu brombær* (W.), sv. *raspbjørnebær* (www.s-weeds.net), ol. *rovo raschiatore*, ném. *raspel Brombeere* (www.winplant.ch). Hasonneve a dán *børstehåret brombær* (www.fugleog-natur.dk), azaz 'kefeszőr szeder', a le. *jeżyna szorstka* (www.atlas-roslin.pl) és a cs. *ostružinik struhákový* (http://botany.cz), azaz 'durva szeder', valamint az ang. *hairy bramble* (www.ukflymines.co.uk; R. 1832: GS. II: 533), vagyis 'szőrös szeder'.

kövi szeder J. *Rubus saxatilis* (P. 486). Gömb alakú termése piros, íze a ribiszkééhez hasonlít. A bogyók nyersen vagy főzve, tartósítva ehetőek.

1807-től adatolható: *kövi Szederj* 'Rubus saxatilis' (MFűvK. 304). Diószegiék a botanika latin szaknyelvéből fordították a nevet fűvészkönyvükben, a faj latin és magyar szaknyelvi nevében a *saxatilis* (< lat. *saxum* 'szikla, kő'), illetve megfelelője, a *kövi* faji jelző a növény élőhelyére utal, meszes alapkőzetű szurdok- és sziklaerdőkben érzi jól magát. Ugyanez az alapja *kövi málna* és *bérci szeder* (P. 486) társneveinek is. Idegen nyelvi neveinek többsége ugyancsak a köves, sziklás talajra utal; vö. ol. *rovo sassicolo*, sv. *stenbär* (GRIN.), ang. *stone bramble* (uo.; R. 1826: CF. 200, 1832: GS. II: 538), ném. *Steinbeere*, *Felsen-himbeere* (uo.; R. Nemnich 1793, 2: 75), *Steinbrombeere* (R. 1863: Pierer's XVI: 734), sv. *stenhallon*, szlk. *ostružina skalná*, cs. *ostružinik skalní*, szln. *robida skalna*, or. *костяника каменистая* (LH.), holl. *steenbraam*, le. *malina kamionka* (EL.), ang. *rock bramble* (PN.), fr. *ronce des rochers* 'ua.' (TB.), azaz 'kövi szeder v. kövi málna', illetve 'sziklai szeder'. Az ang. *Greenland thornless blackberry* és *roebuck-berry* (EL.) nevének 'grönlandi tuskétlen szeder' és 'őzbak-bogyó', a gyümölcs színére utaló ol. *more rosse* (LH.) elnevezésének 'piros szeder' a jelentése.

Végül két észak-amerikai faj, amelynek még nincs magyar neve. A *Rubus rosa*, *roseus* fajnak javasolható a *rózsaszeder* név; vö. ang. *rosalike blackberry* (MEnc. 430), *rose blackberry* (EL.), *rose-coloured-flowered bramble* (R. 1832: GS. II: 535), ném. *Rose-pink Brombeere* (http://de.economy-point.org). A *Rubus hispidus* fajt pedig el lehetne nevezni egyik fő jellegzetességéről *szürös szedernek*, a 'durva, szőrös, szűrös, bozontos' jelentésű latin szaknyelvi *hispidus* faji jelző a tüskés kúszó indákra utal, az ang. *hispid bramble* (R. 1832: GS. II: 537), *hispid blackberry*, kanadai fr. *ronce hispide* (MEnc. 428), ang. *bristly dewberry* 'ua.' (LH.) terminus alapja. Hasonló a cs. *ostružinik štětinatý* 'ua.' (uo.), azaz 'szűrös szeder' név is.

HIVATKOZÁSOK

- AFB. = John Claudius Loudon: *Arboretum et fruticetum Britannicum*. London, 1838.
 AFE. = Szaniszló Priszter: *Arbores frutesque Europae*. Budapest, 1983.
 BMZ. = W. Müller – F. Zarncke: *Mittelhochdeutsches Wörterbuch. I–III*. Leipzig 1854–1866.
 Bodor 1963 = Bodor Kálmán: *Vadon termő gyógynövények*. Bukarest.
 BWb. = J. A. Schmeller: *Bayerisches Wörterbuch. I–IV*. Stuttgart–Tübingen, 1827–1837.
 Comp. fl. German. = Bluff & Fingerhuth: *Compendium florae Germaniae*. Norimbergae, 1825–1833.
 CF. = *Catalogue of Fruits cultivated in the Garden of the Horticultural Society of London at Chiswick*. London, 1826.
 Desc. = *Descriptiones et Icones Plantarum Rariorum Hungariae*. Bécs, 1803–1804.
 DF. = J. Ch. Röhlings – W. D. Koch – F. C. Mertens: *Deutschlands Flora*. Frankfurt am Main, 1823.
 Duke = *Duke's Handbook of Medicinal Plants of the Bible*. Boca-Raton, 2008.
 DWb. = Wahrig, Gerhard: *Deutsches Wörterbuch*. Gütersloh, 1971.
 EL. = *Encyclopedia of life*. (A legnagyobb biológiai adatbázis) (http://www.eol.org).
 G. = Helmut Genau: *Etymologisches Wörterbuch*. Basel–Boston–Berlin, 1996.
 GRIN. = *Taxonomy for Plants*. US. Department of Agriculture (www.ars-grin.gov).

- GS. = George Don: *A general system of gardening and botany*. London, 1832.
- HC. = *Historical common names of Great Plains plants* (www.unl.edu).
- Herbarium = Melius Juhász Péter: *Herbarium az faknac fvékneec nevekroel, természetekroel és haßnairol*. Kolozsvár, 1578.
- Irvine = Alexander Irvine: *The Phytologist* (Serial). London. v. 3. 1855.
- LH. = *Liber herbarum*. The incomplete reference-guide to Herbal medicine (www.liberherbarum.com).
- Máté = Máté József: *A lapp növénynevek etimológiai rétegei*. Debrecen, 2003.
- MEnc. = R. Büttner–P. Hanelt–R. Kilian: *Mansfeld's Encyclopedia of Agricultural and Horticultural Crops*. Berlin–Heidelberg, 2001.
- MF. = Jávorka Sándor: *Magyar Flóra (Flora Hungarica). I–III*. Budapest, 1924–1925.
- MFüvK. = Diószegi Sámuel–Fazekas Mihály: *Magyar Fűvész könyv*. Debrecen, 1807.
- M'Mahon 1839 = Bernard M'Mahon: *The American gardener's calendar*. Philadelphia.
- MNöv. = Csapody Vera–Priszter Szaniszló: *Magyar növénynevek szótára*. Budapest, 1966.
- MVN. = Wagner János: *Magyarország virágos növényei*. Budapest, 1902.
- Nemnich 1793 = Philipp Andreas Nemnich: *Allgemeines Polyglotten-Lexicon der Naturgeschichte mit erklärenden Anmerkungen*. Hamburg.
- Novák = Novák Róbert: *A Rubus fajok morfológiája, rendszerezése és irtásuk lehetőségei erdészeti kultúrákban*. Doktori (PhD) értekezés. Keszthely, 2005.
- Növhat. = Növényhatározó. Szerk. Hortobágyi Tibor. Budapest, 1952.
- Nsz. = Cserey Adolf: *Növényiszótár*. Budapest, 1911.
- P. = Priszter Szaniszló: *Növényneveink*. Budapest, 1998.
- Pfeifer 2006 = Wolfgang Pfeifer: *Etymologisches Wörterbuch des Deutschen*. München.
- Pierer's = *Pierer's Universal-Lexikon*. Altenburg, 1863.
- PN. = *Multilingual multiscript plant name database* (www.plantnames.unimelb.edu.au).
- Prod. = Candolle, A. P. de: *Prodromus systematis naturalis regni vegetabilis*. Paris, 1825.
- Sumerl. = Hoffmann von Fallersleben: *Sumerlaten. Mhd. Glossen aus den Hss. der k. k. Hofbibliothek zu Wien*. Wien, 1834.
- T. = <http://terebeess.hu/search.html>.
- TB. = *Tela Botanica*. Le réseau de la botanique francophone (www.tela-botanica.org).
- Volney 1880 = Rattan Volney: *A popular California flora*. San Francisco.
- W. = Wikipedia.
- ZP. = <http://zipcodezoo.com/Plants>

Rácz János